Un poet româno-francez: Miron Kiropol

Dumitru CHIOARU

Universitatea „Lucian Blaga" din Sibiu, Departamentul de Studii Romanice
"Lucian Blaga" University din Sibiu, Department of Romance Studies
Personal e-mail: dumitru.chioaru@gmail.com

A Romanian-French Poet: Miron Kiropol

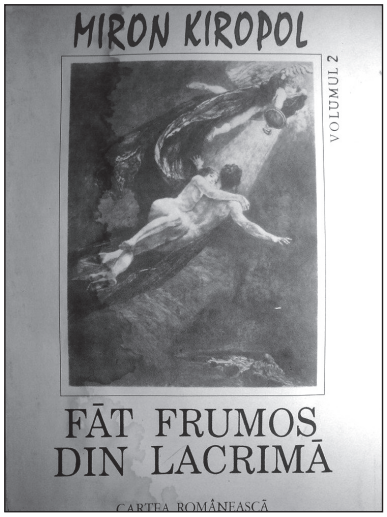
The present study aims at analyzing the stylistic peculiarities and characteristics of Miron Kiropol's poetry, comparing his Romanian and his French poems. The author examines into detail the similarities and differences between Kiropol's first Romanian volume, *Jocul lui Adam / Adam's Play*, and his first French volume, *Dieu me doit cette perte / God ows me this loss*, as well as the poetic personalization of Kiropol's own translations of other literary texts into French.

Keywords: contemporary world literature, literary bilingualism, M. Kiropol, self-translation, personalized language

Bilingvismul creator, studiat într-o carte cu acest titlu, oferă încă un interesant caz contemporan: Miron Kiropol. Născut în 1936 la București, a debutat ca poet în 1967 cu volumul *Jocul lui Adam*, semnat cu numele Miron Chiropol, pe care l-a păstrat în următoarele două volume publicate în România: **S***chimbarea la față* (1968) și *Rosarium* (1969), ultimul fiind topit deoarece autorul tocmai se stabilise în Franța, la Paris. După aproape un deceniu și jumătate, el se afirmă ca poet de limbă franceză, fiind lansat de poetul și editorul Guy Chambelland într-un număr special al revistei *Le Pont de l'Epée* și apoi în volumul *Dieu me doit cette perte*, semnat cu numele Miron Kiropol. Același generos editor i-a publicat și următoarele volume scrise în franceză: *Auguste nostalgie du sang* (1986), *Chasteté régnante* (1987) și *Les signes légendaires* (1988), *Apophtegmes de l'amour* (1989), încheind articolul *L'évidence de l'obscur*, apărut în revista *Le Pont sous l'eau* cu această apreciere nu numai entuziastă ci și justă: "România ne-a dat deja cîțiva poeți majori care scriu în limba noastră: Tzara, Voronca, Gherasim Luca… Nici o antologie de poezie francofonă nu ar trebui să-l omită pe Miron Kiropol".

După Decembrie 1989, Miron Kiropol a publicat în România numeroase volume de poezie, proză și traduceri, în română și franceză, ori bilingve, mai ales la editurile *Timpul* și *Vinea*, care au trecut aproape neobservate de critică. Aceeași soartă a avut-o și *Făt-Frumos din lacrimă*, opera sa de-o viață scrisă în limba română și publicată la Cartea Românească în două volume (I. *Nașterea*, 1994, și II, *Țara dintre fluvii,* 1996) care, chiar dacă pare datorită titlului o versificare a basmului eminescian, este, de fapt, *Faust*-ul lui Miron Kiropol.

Această abordare comparatistă se mărginește a volumele de debut în română și franceză, reprezentative pentru partcularitățile stilistice ale poeziei scrise de Miron Kiropol în fiecare dintre cele două limbi. Metafora „mărul lui Adam", din titlul volumului de debut în limba română, dobîndește un alt înțeles decît al dramei liturgice medievale *Le jeu d'Adam*, desemnînd Poezia care, pentru Miron Kiropol, este deopotrivă celebrare a lucrurilor și joc cu limbajul. Autorul își prezintă astfel programul de a scrie o poezie genuină, izvorîtă din nostalgia limbii adamice. Poetul se înfățișează în ipostaza primului om care încearcă, după cădere, să reinventeze Verbul creator de lume. Poezia lui este murmur, uneori sibilinic/ oracular, în care cuvîntul dezvăluie la fel de mult cît și ascunde emoția cunoașterii lumii, dînd impresia de obscuritate a

sensului. Ilustrativă este, în acest sens, poezia intitulată *Ascultare*:

„Stau nemişcat şi ascult pădurea gemînd
cu hohot în orice ram.
O, unde sînteţi cuiburi de păsări în care mă legănam
crezîndu-mă vîrful corăbiilor albe
şi vîntul îmi zbătea pletele
aruncîndu-le peste ape.
Unde sînt toate? Unde aleargă pămîntul legat
şi chipuri ce s-au uitat
unul pe altul? Cuvîntul arar colorează
pădurea cu toamna, gonind-o din frunze;
doar umbra mea o mai străbate blajin o rază
cînd trupul îmi coboară sau urcă în ceruri ascunse”.

De altă parte, în poezia intitulată *Trecere*, Miron Kiropol se identifică cu străvechiul mitic al poeţilor, Orfeu, sfîşiat de durerea pierderii Euridicei, care devine dramă cosmică:

„Subţire a trecut Orfeu, era
pleoapa unei femei albastre,
veşmînt şi pas sfîşietor trecea.
Se-opriră între facle, ceruri, astre”.

Poezia lui este orfică prin magia incantatorie a cuvîntului sau a refrenului, în care vibrează în surdină puternice emoţii şi sentimente. Euridice este înlocuită de mama, invocată în multe dintre poeziile acestui volum, prin a căror fină ţesătură de cuvinte răzbat fiori religioşi, chiar mistici, sugerînd şi o identificare christică, precum în poezia *Pentru mama*:

„Îţi aştept chipul
în noaptea foarte lungă
a timpului
să se lipească de geam ca florile
de zăpadă spunîndu-mi colinde,
aproape de mine ca de iese,
din nou suind copilăria
povîrniş plin de ruginite
sănii.
Vino acum pe cînd dorm
şi nu mă ştie nimeni,
numai tu ce mă legeni,
numai părul tău atît de alb
dintr-o limbă moartă,
numai ochii tăi care se împînzesc
de plînset, de această artă
chinuită”.

Imaginea mamei şi nostalgia copilăriei ca paradis pierdut revin şi în primul volum de poezii scrise în franceză, *Dieu me doit cette perte,* apărut şi în limba română într-o ediţie bilingvă, *Dieu me doit cette perte/ Dumnezeu îmi datorează această pierdere*. Titlul volumului ar putea sugera ideea că Dumnezeu i-a rămas dator lui Adam, omului căzut din rai şi exilat în lume, cu făgăduinţa salvării/ mîntuirii. Pentru Miron Kiropol salvarea este poezia, căreia i s-a dăruit integral. În poezia *Ma mère/ Mama*, evocarea mamei este strîns legată, de fapt, de a doua naştere a poetului în altă limbă, idee conturată în imagini ce reprezintă scenariul unei naşteri mistice:

„Sans savoir comment je suis tombé dans ce traquenard
Et je suis ne encore une fois.
J’ai été allaité par une femme
Qui m’a sevré trop tard.
Elle a retiré le pain de sa bouche pour moi.
Elle a fait vaisselle et la lessive de tous les vivants
Pour me sauver des morts.
Pour cela – me dit l’ange – tu écris
Sur les cieux et les arts
Contorsionnés comme les os rhumaisants de la mère
Et tu vois son visage
Sur la poitrine de Jésus.
Jamais ses mains ne finissent là-haut
De pétrir à farine.
Du four sortent les gateaux
Vacillant de gracilité
Et les saints apôtres ont l’eau à la bouche
A la vue de la cannelle.
Mère oublie dans la pâte une larme
Qui doux y met le sel”,

transpusă în românește, ca de altfel toate textele din volumele bilingve, de autorul însuși:

„Fără să ştiu cum, am căzut într-o capcană
Şi m-am născut încă o dată.
Am fost alăptat de o femeie
Care m-a înţărcat prea tîrziu.
Şi-a rupt bucata de la gură pentru mine,
A spălat vasele şi rufele tuturor celor vii

Pentru a mă salva din morți.
Pentru aceasta, îmi spune îngerul, scrii
Despre ceruri şi arte
Răsucite ca oasele reumatice ale mamei,
Și-i vezi chipul pe pieptul lui Isus.
Niciodată nu sfîrşeşte acolo sus
Să pietruiască mîinile ei făina.
Din cuptor ies prăjiturile
Clătinîndu-se de gracilitate,
Iar sfinților apostoli le lasă gura apă
La vederea scorțișoarei.
Măicuța își uită în aluat o lacrimă
Ce pune acolo dulce sarea".

Poezia scrisă în franceză de Miron Kiropol mizează mai mult pe vizualitatea imaginilor decît muzicalitatea limbajului, fiind construită cu o migală ce ajunge la un deosebit rafinament stilistic, dar pierzînd din spontaneitatea jocurilor insolite de cuvinte din limba maternă. Măsura versului liber din franceză nu este reprodusă identic în română, dovedind că traducătorul recreează poezia în funcție de posibilitățile de expresie ale fiecărei limbi. Autotraducerea infidelă în literă este cea care duce la o recreare a poeziei, fidelă în spirit originalului. Scrisă într-o limbă franceză impecabilă, poezia lui Miron Kiropol urmează mai degrabă principiul *ut pictura poesis* – trebuie ținut cont și de faptul că este și pictor - decît *ut musica poesis*. Poetul își transfigurează orfic trăirile în viziuni de straneitatea tablourilor lui El Greco, aspirînd la contopirea mistică cu originile transcendente ale ființei, corespunzătoare contopirii celor două principii menționate mai sus, precum în aceste admirabile versuri din poezia *Surdité/ Surditate*, ce descriu taina actului creator ca o spiritualizare orfică a existenței:

„Matin où je suis
A peine le mouvement d'une syllable.
J'aspire un ordre transcendant avec chaque souffle.
Dans mes poumons les anges reposent
Un instant leurs pieds
Y laissant des moules de divinité
Comme les terrassiers deposent leurs ampreintes
Dans le goudron brulant.
Matin qui bourre des sacs d'interrogations
A ma fenêtre,
Où est mon corps, où est mon sang?
Et je voudrais enfance dans l'enfance naître.
Matin où je suis
Une goutte de cire fondue sur ton doigt,
Et mes yeux étouffent
Sur les pétales.
Je n'entends que le bruit chaste de l'air
Dans le diaphragme.
Ainsi je disparais sans trace
De violence sur les mondes",

la fel de frumoase în românește:

"Dimineață în care sînt
Abia mișcarea unei silabe.
Aspir un ordin transcendent cu fiecare suflu.
În plămînii mei îngerii își odihnesc
O clipă picioarele
Lăsînd în ei tipare de divinitate,
Așa cum terasierii își depun amprentele
În gudronul arzînd.
Dimineață care ticsești saci de întrebări
La fereastra mea,
Unde mi-e trupul, unde sîngele?
Și-aș vrea copilărie în copilărie să mă nasc,
Dimineață în care sînt
O picătură de ceară topită pe degetul tău,
Și ochii mei se sufocă
Sub petale.
Nu mai aud decît sunetul cast al aerului
În diafragmă.
Astfel dispar fără urmă
De violență peste lumi".

Octogenarul Miron Kiropol este astăzi un poet aproape uitat în literatura română și încă neasimilat în cea franceză. Un poet răstignit între două limbi/ literaturi. În care dintre ele va învia?